

Jag, Rigoberta Menchú

Så skapas en marxistisk myt | av David Horowitz

RIGOBERTA MENCHÚ är mayaindianskan från Quichéområdet i Guatemala vars självbiografi gjorde henne världskänd på rekordtid, gav henne Nobels fredspris, och resulterade i att hon blev internationell symbol för det västra halvklotets undanträngda indianer och deras upprorsförsök mot de europeiska erövrarnas förtryck. Nu har det avslöjats att berättelsen om Rigoberta Menchú i själva verket är en politisk konstruktion byggd på ren lögn. Det är en av 1900-talets allra största bluffar.

Minst lika anmärkningsvärt, och som också vittnar om vilken kulturell makt skaparna av denna bluff har, är att avslöjandet om Menchús lögner inte har fått några konsekvenser. Den norska fredspriskommittén har vägrat att ta ifrån henne fredspriset, tusentals amerikanska collegekurser kommer även fortsättningsvis att ha hennes bok som obligatorisk litteratur, och ledarskribenterna i de största tidningarna i USA har försvarat hennes osanningar på samma välkända grund som lades fram till stöd för Tawana Brawley, en 15-årig svart tjej som påstod sig ha blivit överfallen, när hennes bluff avslöjades: Även om hon ljuger, talar hon sanning.

Självbiografien från 1982, *I, Rigoberta Menchú* (Bokens spanska originaltitel är *Me llamo Rigoberta Menchú – y así me nació la conciencia*, och finns inte i svensk översättning (ö.a.). som lanserade bluffen, skrevs

av den franska vänstersympatisören Elisabeth Burgos-Debray, gift med marxisten Régis Debray, som stod bakom den focostrategi som användes av Che Guevara i de misslyckade försöken att underblåsa ett gerillakrig i Bolivia på 60-talet. Det var Debrays ohållbara teori som ledde till att Guevara själv och ett okänt antal bolivianska bönder blev dödade, och är, som vi snart kommer att se, också grunden till de tragiska händelser som Menchú och hennes familj fick utstå.

KLASSISK MARXISTISK MYT

På det sätt som Rigoberta Menchús liv skildras i självbiografien framstår hennes öde som en klassisk marxistisk myt. Hennes familj var fattiga mayaindianer som levde på marginalerna i ett land som de spanska conquistadorerna hade tagit ifrån dem. Conquistadorernas ättlingar, som kallas ladinos, försökte driva bort Menchús familj och annan indianisk bondebefolkning från land som ingen ägde men som brukades av indianerna. Rigoberta kunde varken läsa eller skriva och hennes far Vicente vägrade att låta henne gå i skolan eftersom han behövde henne ute på fälten.

Familjen har så lite jord och är så fattig att Rigoberta tvingas se sin yngre bror dö av undernäring. Samtidigt är Vicente involverad i en ädel men hopplös kamp mot jordägande

De överlevande familjemedlemmarna tvingas se på när Rigobertas bror bränns till döds. Rigobertas mor våldtas och dödas.

ladinos för att få en bit land att odla på. Till slut organiserar Vicente en motståndsrörelse som får namnet Committee for Campesino Unity ('Böndernas enhetskommitté'). Rigoberta blir även hon politiskt aktiv. Motståndsrörelsen ansluter sig till den guatemalanska revolutionära styrkan De fattigas armé. Men den styrande klassens skoningslösa säkerhetsstyrkor går in i striden och går segrande ur den. Vicente Menchú dödas. De överlevande familjemedlemmarna tvingas se på när Rigobertas bror bränns till döds. Rigobertas mor våldtas och dödas.

Rigobertas berättelse om den egna familjens tragiska öde är en uppmaning till alla världens solidaritetskännande människor att hjälpa de maktlösa urbefolkningarna i Guatemala och övriga tredje världen till sitt rättmätiga arv. I och med de internationella framgångarna med självbiografien, och Nobels fredspris som hon fick 1992, är Rigoberta Menchú idag en inflytelserik taleskvinna för "social rättvisa och fred" och ordförande i The Rigoberta

Menchú, en lögnerska

Menchú Tum Foundation, som verkar för mänskliga rättigheter.

ALLT PÅHITTAT

Tyvärr är praktiskt taget allt som står i hennes bok påhittat, och lögnerna är varken obetydliga eller oavsiktliga. Det är lögner om centrala delar av berättelsen och de har kokats ihop för att tjäna bestämda politiska syften, för att skapa en bestämd politisk myt. Och lögnerna börjar redan på första sidan, där hon skriver:

”När jag blev äldre brukade min far beklaga att jag inte hade gått i skolan, eftersom jag hade lätt för att lära mig saker. Men han brukade alltid säga: ‘Om jag låter dig gå i skolan kommer de tyvärr försöka få dig att glömma din egen klass och förvandla dig till en ladino. Jag vill inte att det ska hända och det är därför som jag inte skickar iväg dig till skolan.’ Han hade kanske haft möjlighet att låta mig gå i skolan när jag var runt fjorton, femton år, men han kunde inte göra det eftersom han visste vilka följderna skulle bli, vilka idéer de skulle slå i mig.”

För en intet ont anande läsare ter sig det här som det perfekta praktiska exemplet på marxismens paradigm, enligt vilket den styrande klassens idéer blir de styrande idéerna genom kontroll av utbildningen. Men tvärt emot vad hon själv hävdar var Rigoberta Menchú inte alls utbildad. Fadern motsatte sig inte heller hennes skolgång för att han fruktade att hon skulle indoktrineras med de värden som den styrande

FOTO: Jan Collsiöö/Pressens Bild

FOTO: Pressens Bild

FOTO: Hans T. Dahlskog/Pressens Bild

Secrets and lies.

Med Nobels fredspris är det lätt att skaffa sig vänner. Rigoberta Menchú träffar kungen och drottningen dagarna efter att hon mottagit priset. Påven ville också sälla sig till skaran av internationella vänner till taleskvinnan för social rättvisa och fred.

Om hon fortfarande får inbjudningar till hovet och Vatikanen vore det inte konstigt. Trots att det bevisats att hon ljugit ihop sin historia har fredspriskommittén inte krävt tillbaka nobelpriset och hennes uppdiktade bok används fortfarande som kurslitteratur på universitet.

Blir det litteraturpriset nästa år, Horace?

klassen ladinos stod för. Faktum är att han skickade henne till två ansedda privata internatskolor som skötes av katolska nunnor, där hon studerade ungefär från det att hon var elva till det att hon var fjorton år.

Dessa fakta och andra relevanta omständigheter har kunnat fastställas av antropologen David Stoll, en ledande akademisk Guatemala-expert. Som grund för sin bok, *Rigoberta Menchú*, har Stoll intervjuat mer än 120 guatemalaner, inklusive Rigobertas släktingar, vänner, grannar och före detta lärare och klasskamrater. New York Times skickade därefter journalisten Larry Rohter till Guatemala för att verifiera Stolls uppgifter, vilket han också gjorde. Eftersom Rigoberta bodde på internatskolor under större delen av sin barn- och ungdomstid

är hennes detaljrika berättelser om hur hon arbetade åtta månader per år på kaffe- och bomullsplantagen, och samtidigt var med och organiserade en underjordisk politisk motståndsrörelse, antagligen också påhittade. Varken Stoll eller Rohter har sagt att det var utbildningen i de katolska internatskolorna som gjorde henne till taleskvinna för de kommunistiska gerillarörelserna, men det är dessvärre mycket troligt.

Berättelsen om Menchús familjesituation är även den förvanskad. Hon hade inte någon bror som dog av undernäring, åtminstone ingen som den egna familjen kunde komma ihåg. Området där de bodde styrdes inte av ladinos, och i motsats till vad hon själv säger fanns det inga speciellt stora plantager där. Dessutom var familjen Menchú inte alls så fattig som Rigoberta beskriver. Vicente Menchú ägde 2 753 hektar land. Den 22 år långa markstriden, vilken i

boken framställs som huvudorsaken till upproret, handlade i själva verket bara om en liten jordbit på 151 hektar. Vidare var Vicentes "ädla kamp mot jordägarna som ville ta vårt land" inte egentligen en strid med ättlingar till de europeiska conquistadorerna, utan med hans egna mayaindianska släktingar, familjen Tum, med hans frus farbror i spetsen.

Vicente Menchú byggde inte upp motståndsrörelsen *Committe for Campesino Unity*. Och i den lilla mån han var politiskt engagerad var han

snarare konservativ. Det var inte något socialt engagemang som var hans drivande kraft. Nej, drivkraften var den pågående fejden med hans frus släkt, vilka var jordäggande småbrukare precis som han själv. Det var den här fej-

den som drog in honom i en allt allvarligare händelseutveckling, ett drama som låg utanför hans intressen, och som slutligen skulle leda till hans död.

GERILLAN TAR MAKTEN

Mot slutet av 70-talet införde Kubas kommunistiske diktator Fidel Castro en ny sorts utrikespolitik, genom att finansiera och beväpna ett antal gerillaoffensiver i Centralamerika – Nicaragua, El Salvador och Guatemala – enligt samma princip som Régis Debray och Che Guevara hade tillämpat tio år tidigare. Gerillarörelserna leddes i allmänhet inte av indianer utan huvudsakligen av missnöjda spanskättlingar till medel- och överklassen. De hade ofta genomgått kaderutbildningar i Moskva och Havanna, och hade deltagit i terroristläger i Libanon och Östtyskland. (Bland gerillagrupperna i El Sal-

vador fanns till och med en libanesisk kommunist, och en shiamuslim vid namn Shafik Handal.)

En av dessa gerillagrupper, *De fattigas armé*, dök den 29 april 1979 upp i Uspantán, den största staden i närheten av Menchús by. De målade allting inom räckhåll rött, tog skatteindrivarnas pengar och slängde ut dem på gatorna, förstörde fängelset och frigav fångarna, och enligt ett ögonvittne skanderade de "Vi är de fattigas försvarare" på stadens torg i femton eller tjugo minuter.

Inga gerillasoldater var maskerade eftersom de inte var från trakten. Därför var de inte heller införstådda med de lokala förhållandena som innebar att praktiskt taget alla markstrider stod mellan mayaindianerna själva. I stället såg de saker och ting i ett marxistiskt skolboksperspektiv – nu förevisat av Menchú och kommittén för Nobels fredspris – och avrättade två söner till en av traktens jordäggande ladinos. När nu Vicente Menchú utgick från att gerillagrupperna hade makten i området lade han sitt öde i deras händer genom att ge dem en mötesplats och följa med dem på en protestaktion. Men de guatemalanska säkerhetsstyrkorna som hade tränats för den offensiv som Castro inlett på det västra halvklottet, intog snart hela området med karakteristisk brutalitet. De fick stöd av uppretade och hämndlystna släktingar till de två ladinos som vänstergerillan hade mördat. Det våld som nu följde resulterade i att många oskyldiga dog, bland andra Rigoberta Menchús föräldrar och en andra bror (det är dock säkerställt att hon inte bevittnade broderns död, vilket hon ju själv hävdade).

SPANSKA AMBASSADEN OCKUPERAS

Den mest kända händelsen i Menchús bok är ockupationen av den spanska ambassaden i Guatemala City i januari 1980. Vicente Menchú representerade den fattiga bondebe-

Berättelsen om Menchús familjesituation är även den förvanskad. Hon hade inte någon bror som dog av undernäring, åtminstone ingen som den egna familjen kunde komma ihåg.

folkningen, men gruppen leddes faktiskt inte av mayaindianer utan av en radikal studentorganisation, The Robin García Revolutionary Student Front. Vicente Menchú var utsedd till talesman. Ett vittne som David Stoll citerat beskrev senare hur man hade tränat Vicente för hans roll:

”De sa till Don Vicente: ‘Säg, ”ett enat folk kan aldrig besegras”, och Don Vicente sa: ‘ett enat folk kan aldrig besegras’. De sa till Don Vicente: ‘Lyft den vänstra handen när du säger det’, och han lyfte handen.”

När de gav sig av hade bönderna från Uspantán som följde med studentrevolutionärerna till spanska ambassaden inte någon aning om vart de skulle eller varför. Stoll intervjuade en överlevande vars man hade dödat i samband med ockupationen. Hon berättade att allt hade börjat med en bröllopsfest i den katolska kyrkan i Uspantán. Två dagar efter bröllopet drog festen vidare. ”Señorerna sa att de skulle till kusten, men de hamnade i huvudstaden”. Väl där fortskred studentrevolutionärerna med sin plan att ockupera ambassaden och tillsammans med de ditlurade mayaindianerna ta gisslan. Vicente Menchú blev utsedd till gruppens talesman. Fastän orsaken till tragedin som följde är omtvistad, lägger Stoll fram övertygande bevis om att en molotovcocktail som studenterna skulle haft med sig antändes och satte eld på ambassadbyggnaden. Minst 39 människor dödades, däribland Vicente Menchú.

CASTRO-LOJAL

Stolls undersökning ger en bild av Nobelpristagaren Rigoberta Menchú som en kommunistagent med uppdrag för samma terrorister som i slutändan bar ansvaret för hennes egen familjs död. Menchús lojalitet mot Castro-trogna partier är så stark att hon vägrade att fördöma sandinistdiktaturens enhetspolitik då den försökte utrota miskitoindianerna,

trots att hon själv gör anspråk på att vara den främsta kämpen för urbefolkningars rättigheter. Hon blev till och med osams med sin egen översättare, Elisabeth Burgos-Debray, på grund av den här frågan (Burgos-Debray hade tillsammans med andra framstående vänstersympatisörer protesterat mot mordandet av miskitoindianerna).

Menchús svar på avslöjandena av hennes lögner har å ena sidan varit att inte ge några kommentarer, och å andra sidan att tillföra ännu en lögn: att förneka att hon alls haft något att göra med boken som gjorde henne berömd. Stoll har lyssnat på två timmar av bandupptagningarna för Burgos-Debray (som innehöll manuskriptet till boken) och intygar att de är identiska med den (uppdiktade) versionen i självbiografin.

Den fiktiva historien om Rigoberta Menchú är ett stycke kommunistisk propaganda som syftar till att väcka hat mot européer och amerikaner och de samhällen de byggt upp, samt till att stödja kommunist- och terroristorganisationer som krigar mot västdemokratierna. Boken har blivit det i särklass mest inflytelserika sociala verket bland amerikanska studenter. Det har skrivits tusentals avhandlingar om Rigoberta Menchú världen över, och alla författarna har blint gått på hennes lögner. Nobels fredspriskommitté har gjort henne till en internationell symbol och taleskvinna för ”social rättvisa och fred”.

I en ledare i Los Angeles Times slätade man typiskt nog över denna jättebluff som satts ihop av Menchú själv, guatemalanska terrorister, den franska vänstern, den internationella

samlingen vänsterfolk ”för mänskliga rättigheter”, den i smyg kommunistvänliga Nobelkommittén och den radikala samling som alltjämt dominerar den akademiska världen i Amerika. Times erkänner att något har gått snett: ”Efter de första avslöjandena rusade den internationella apparaten av människorättsorganisationer, nyhetspress och akademier in på arenan och förvärrade indianbefolkningens mycket dåliga situation ytterligare, när det hade räckt att helt enkelt säga sanningen.”

Den fiktiva historien om Rigoberta Menchú är ett stycke kommunistisk propaganda som syftar till att väcka hat mot européer och amerikaner.

Men skulle det verkligen ha räckt? Om det hade gjort det hade Menchús lögner inte behövts. Faktum är att det inte fanns någon social grund för det väpnade uppror som dessa Castro-

anhängare försökte tvinga fram, lika liten grund som för Che Guevaras vansinniga företag i Bolivia några år tidigare.

När allt kommer omkring är roten till våldet, och den påföljande misären, som Rigoberta Menchú beskriver i sin destruktiva lilla bok, vänstern själv. Det är synd och skam att vänstern inte har anständigheten att erkänna det och att lämna tredje världen i fred.

ÖVERSÄTTNING: SOLVEIG HÅKANSSON.

David Horowitz är ordförande för Center for the Study of Popular Culture och redaktör för Front Page Magazine. Dessutom författare till en rad bästsäljande böcker, däribland *Radical Son* som handlar om hans tid som ledande vänsterextremist i den amerikanska studentrörelsen på 1960-talet. Artikeln har tidigare publicerats i nättidskriften Salon.com (www.salon.com) och finns tillgänglig online i dess arkiv. Den publiceras här med tillstånd.